לפני [א]אידיהן של עובדי כוכבים שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהם להשאילן ולשאול מהן להלוותן וללוות מהן לפורען ולפרוע מהן רבי יהודה אומר נפרעין מהן מפני שמיצר הוא לו אמרו לו אע"פ שמיצר הוא עכשיו שמח הוא לאחר זמן: **גמ'** רב ושמואל חד תני אידיהן וחד תני עידיהן מאן דתני אידיהן לא משתבש ומאן דתני עידיהן לא משתבש מאן דתני אידיהן לא משתבש דכתיב [1]כי קרוב יום אידם ומאן דתני עידיהן לא משתבש דכתיב [2]יתנו עידיהם ויצדקו ומאן דתני אידיהן מאי טעמא לא תני עידיהן אמר לך תברא עדיף ומאן דתני עידיהן מאי טעמא לא תני אידיהן אמר לך מאן קא גרים להו תברא עדות שהעידו בעצמן הלכך עדות עדיפא והאי יתנו עידיהם ויצדקו בעובדי כוכבים כתיב הא בישראל כתיב [ב]דאמר ריב"ל כל מצות שישראל עושין בעולם הזה באות ומעידות להם לעוה"ב שנאמר יתנו עידיהם ויצדקו אלו ישראל ישמעו ויאמרו אמת אלו עובדי כוכבים אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע מאן דאמר עידיהן מהכא [3]יוצרי פסל כולם תוהו וחמודיהם בל יועילו ועידיהם המה דרש ר' חנינא בר פפא ואיתימא ר' שמלאי לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא ס"ת [ומניחו] בחיקו ואומר [ג]למי שעסק בה יבא ויטול שכרו מיד מתקבצין ובאין עובדי כוכבים בערבוביא שנאמר [2]כל הגוים נקבצו יחדו [וגו'] אמר להם הקדוש ברוך הוא אל תכנסו לפני בערבוביא אלא תכנס כל אומה ואומה

וסופריה

לפני אידיהן של עובדי כוכבים ג' ימים אסור לשאת ולתת עמהן. וכולהו משום דאזיל ומודה לעבודת כוכבים ביום אידו: שאלה במידי דהדר בעין כגון בהמה וכלים דכתיב (שמות כב) כי ישאל איש מעם רעהו וגו'. מלוה במידי דלא הדר בעין כגון מעות דכתיב (שם) אם כסף תלוה את עמי דמלוה להוצאה נתנה ומשלם לו מעות אחרים: **שמח הוא לאחר זמן.** למחר: **גמ' יום אידם.** היינו עבודת כוכבים כדכתיב בההיא פרשה יקומו ויעזרכם: **יתנו עידיהם ויצדקו.** השתא סלקא דעתיה דבעובדי כוכבים כתיב ואתמוהי מתמה יתנו עובדי כוכבים עידיהם יבואו עבודות כוכבים שעבדו ויעידו עליהם ויצדיקום: **עדות שהעידו בעצמם.** ביום הדין שעבדו לעבודת כוכבים בעולם הזה: **ישמעו.** עובדי כוכבים את העדות שאלו מעידות ויאמרו אמת דין הוא שראוין ישראל להצטדק: **ועידיהם המה.** עבודת כוכבים תבוא ותעיד על עובדיה לחייבם: **בערבוביא.** כולן מעורבבין ולא אומה ואומה בפני עצמה:

°**לפני** אידיהן. בתר דתני סנהדרין דאיירי בעובד כוכבים ומזלות תנא נמי להא מסכת דע"ז בסדר ישועות ומיהו מכות ושבועות דשייכי בסנהדרין להכי תני להו בתר סנהדרין ואחרי כן חזר לסדרו ושונה מס' ע"ז והוריות: **לפני** אידיהן ג' ימים. זימנין דתני מנינא בסוף כי הכא וכן (קדושין ב.) האשה נקנית בג' דרכים (בכורים פ"ב מ"ו) ואתרוג שוה לאילן בג' דרכים וזמנין דתני מנינא ברישא (נזיר סה:) בשבעה דרכים בודקין את הזב (יומא ב.) שבעת ימים קודם יוה"כ (גיטין ט.) בג' דרכים שוו גיטי נשים וכו' [ג]: **אסור** לשאת ולתת עמהם. פ"ה משום דאזיל ביום אידו ומודה לעבודת כוכבים מתוך לשונו משמע °שר"ל אף ממקח וממכר וקשה על מה סמכו העולם לשאת ולתת ביום איד העבודת כוכבים עמהם נהי דרוב אידיהם מן הקדישים [ד] הם מ"מ בכל שבוע יום אחד [ה] יש להם דלרבי ישמעאל (לקמן ו.) לעולם אסור ואין לומר דהיינו טעמא משום (חולין יג:) דעובדי כוכבים שבח"ל לאו עובדי עבודת כוכבים אלא מנהג אבותיהם בידם דהא אמר שמואל בגמ' (לקמן ז:) בגולה אינו אסור אלא יום אידם בלבד משמע הא יום אידם מיהא אסור לכך נראה דשרי משום איבה כדאמר בגמ' (שם דף ו:) גבי ר' יהודה נשיאה דשדר ליה ההוא מינא דינרא קסריינא ביום אידו אמר היכי איעביד לא אישקליה הויא ליה איבה מיהו אין משם ראיה גמורה דשמא לאו משום איבה לישתרי אלא היה נוטל עצה כיצד יעשה שלא יהיה לו איבה ועוד אי טעמא משום איבה תינח להלוותם ולהשאילם ולפרעם כשהעובד כוכבים תובע חובו אבל לשאת ולתת עמהם דהיינו מקח וממכר מאי איבה איכא וכי לא יוכל ישראל לומר איני צריך עתה למכור ולקנות וכן לשאול ללוות ולפרוע מה ידע העובד כוכבים שמניח משום אידו לכך נראה דטעם ההיתר משום דעכו"ם שבינינו קים לן בגוייהו דלא פלחו לעבודת כוכבים ומהאי טעמא שרי לקמן בפ"ב (דף סה.) רב יהודה דשדר ליה קורבנא לאבידרנא ביום אידו אמר קים לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים וכן רבא (שם) דשדר ליה קורבנא לבר שישך ביום אידו אמר קים לי בגויה דלא פלח לעבודת כוכבים א"כ יש לסמוך אההיא דתניא בירושלמי על מתני' דאסור לשאת ולתת תני בד"א בעובד כוכבים שאינו מכירו אבל בעובד כוכבים שמכירו מותר מפני שהוא כמחניף ותניא הנכנס לעיר ומצאן שמחים שמח עמהם שאינו אלא כמחניף להם ור"ת היה מפרש אסור לשאת ולתת עמהם דוקא במידי דתקרובת ולא איירי כלל בלקנות דודאי שרי בין ללישנא דאזיל ומודה בין ללישנא דלפני עור לא תתן דלא אסרו אלא למכור דוקא מידי דתקרובת ולשאת ולתת הכי פי' לשאת מהן המעות ולתת להם מידי דתקרובת חליפי המעות ומביא ראיה מדאיבעיא (לקמן דף ו.) בגמרא טעמא דלשאת ולתת עמהם אי משום הרווחה פירוש משום שמרויח ומשתכר ואזיל ומודה לעבודת כוכבים או דלמא משום ולפני עור לא תתן מכשול וקאמר נפקא מינה דאית ליה בהמה לדידיה ואי מידי דלאו תקרובת אסור אמאי לא קאמר נפקא מינה למידי דלאו תקרובת דמשום הרווחה איכא אלא וודאי מידי דלאו תקרובת שרי דלא שייכא אזיל ומודה במקח וממכר כיון שנותן המעות תחת החפץ והוא לוקח וגם אינו בטוח כ"כ שירויח בסחורה ובעיא דגמרא הכי מפרש טעמא דאסור לשאת ולתת עמהם במידי דתקרובת משום הרווחה שיהיה לו בהמות רבות בריות אפי' אית ליה לדידיה נמי אסור שמתוך שיהיה לו הרבה בהמות יקריב מן המובחר או משום לפני עור ונפקא מינה דכי אית ליה בהמה לדידיה שרי ולפי פר"ת אין לתמוה על מנהג העולם שאפילו אם היו [ו] מחזיקין אותם כעובדי עבודת כוכבים שהרי אינם עושים שום תקרובת אלא במעות וזה לא שייך הרווחה והרבה מעות מצויים להם לאותו דבר ומיהו נכון הוא להחמיר כשבא העובד כוכבים ואומר הלויני מעות לשקרי שקורין אופרי"ר אבל ר' אלחנן אמר כי גם באותם אופרי"ר אין שום איסור כי מה שהם נותנים אותם לגלחים ולכומרים אינו ממש לשם עבודת כוכבים אלא לצורך הגלחים: **להלוותם.** פר"ת דוקא בחנם אבל ברבית שרי משום דמצטער טובא כדאמרינן בקדושין (דף כ.) לזבין איניש ברתיה ולא לוזיף ברבית: **ולפרוע** מהן. בגמרא (לקמן דף ו:) פסקינן כרבי יהושע בן קרחה דמלוה על פה נפרעין מהם מפני שהוא כמציל מידם ויכול להיות דאפי' מלוה בשטר נמי נפרעין מהם כדאמר בירושלמי אפי' מלוה בשטר אובדת היא שלא כל שעה אדם זוכה ליפרע מתוכו ולכך נראה לר"י דאותה מלוה שבשטרינו או אפי' אותם שיש לנו מהם חותמות שמותר ליפרע מהם ואפי' הוא אזיל ומודה שלעולם הוא חשיב כמציל מידם והא דאמר רבי יהושע בן קרחה מלוה בשטר אין נפרעין היינו כשידנו תקיפה עליהם ואפי' הכי מלוה על פה נפרעין שלא יכפור פעם אחרת והיכא דאיכא משכון אומר בירושלמי דאין מלוה אובדת במשכון מיהו בכל ענין חשיב כמציל מידם שכמה פעמים אובדת אפי' במשכון: **מ"ט** לא תני עידיהן. פרק משילין (ביצה דף לה:) איכא חד תני משילין וחד תני משחילין וכן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קטז:) חד תני מליקין וחד תני מסיקין ולא דייק כי האי גוונא ושמא לא שייך לדקדק משום דאידי ואידי חד משמעות לשון הוו להו אבן קשיא מההיא דפרק החליל (סוכה דף נ: ושם ד"ה וחד) שואבה חשובה וכן בפ"ב דיבמות (דף יז. ושם) לחשובה ושניה דלא חד משמעות נינהו ולא דייק הכי וי"ל הכא היינו טעמא דדייק הכי משום דמסתבר ליה טפי לשון עדות לפי שהוא עדות לשברם וקשיא לי על תירוץ זה דמאי מקשה תו ומאן דתנא עידיהן מ"ט לא תני אידיהן הא כבר פירשנו דהמקשה נמי היה יודע אותו טעם דלשון עדות עדיף ונ"ל דהכי הקשה מאן דתני אידיהן אמאי לא תני עידיהן דהא עידיהן ממש כתיב בהדיא בקרא אבל אידיהן ממש לא כתיב בקרא אלא אידם ומשני תברא עדיף פי' לשון שבר ופריך א"כ מ"ט דמאן דתני עידיהן הא ודאי דתברא עדיף:

רומי

מסורת הש"ס

א) [לקמן ד: ע"ש], ב) [נ"א כל מין], ג) [וע"ע תוס' קדושין ב. ד"ה האשה], ד) [נ"א: הקדושים], ה) [נ"א: יום הנוצרי], ו) [נ"א: אין לתמוה על מנהגנו שאפילו אנו],

תורה אור השלם

1. לִי נָקָם וְשִׁלֵּם לְעֵת תָּמוּט רַגְלָם כִּי קָרוֹב יוֹם אֵידָם וְחָשׁ עֲתִדֹת לָמוֹ: דברים לב לה
2. כָּל הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וְיֵאָסְפוּ לְאֻמִּים מִי בָהֶם יַגִּיד זֹאת וְרִאשֹׁנוֹת יַשְׁמִיעֻנוּ יִתְּנוּ עֵדֵיהֶם וְיִצְדָּקוּ וְיִשְׁמְעוּ וְיֹאמְרוּ אֱמֶת: ישעיהו מג ט
3. יֹצְרֵי פֶסֶל כֻּלָּם תֹּהוּ וַחֲמוּדֵיהֶם בַּל יוֹעִילוּ וְעֵדֵיהֶם הֵמָּה בַּל יִרְאוּ וּבַל יֵדְעוּ לְמַעַן יֵבֹשׁוּ: ישעיהו מד ט

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לפני. בספר שם הגדולים להרב ר' יוסף אזולאי מערכת ת כתב בשם רבינו בצלאל בשיטה מקובצת תולין כי התוס' על מס' ע"ז שבידנו הם תוס' רבינו פרץ: ד"ה אסור וכו' שר"ל אף ממקח וממכר. עיין לקמן דף יג ע"ב תוספות ד"ה עיר:

מוסף רש"י

שמיצר הוא לו. שהגוי מיצר כשפורע חובו ולא אזיל ומודה (מו"ק ס: מנח"י). דכל אדם שפורע מיצר, אבל לא משלמים להם ממון ביום חגם, לפי שמשמחם ביום חגם ומודה לע"ז (מו"ק שם).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ט מהלכות עבודת כוכבים הלכה א סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קמח סעיף א:

רבינו חננאל

דרש רבי שמלאי לעתיד לבא מביא הקב"ה ספר תורה ומניחה ואומר כל מי שעוסק בתורה יבא ויטול שכרו מתקבצין ובאין כל האומות בערבוביא דכתיב כל הגוים נקבצו יחדו